

Գ Ե Ղ Օ Ն Ք Ա Ռ Ա Ի Օ Տ Ո Ւ

Առ շինջ սեմովք ծիրանաթոյր այգուն դըրանց՝
Տիւ լուսածին եւ դալկահար մութ գիշերոյ
Յանհաշտ պայքար մաքառէին ընդդէմ միմեանց
Խաղաղաւէտ երկնից յարկացն առ ի ներքոյ :

Պարտեցաւ մութ , եւ յաղթական
Կարապետէր տիւն արքային
Ընդ երկնընթաց շաւիղ արփեան ,
Ընդ շաղ շողշող առաւօտին ,
Ընդ քաղցրաձայն եւ հեշտալուր
Ջուգակըցորդ դաշնակութիւնս
Երաժշտաց բնութեան հանուր
Ջարթուցելոց այգուն յողջոյնս ,
Ընդ հողմաշարժ խարշափս ի կոծ
Սաւառնաթեւ զոստովք ծառոց :

Բարձր ի բարձունս լեզուք ի գանդ
Ջրգեալք ի ճօճ կուռ զանգակաց ,
Եւ ծաւալեալ խոր արձագանդ
Ընդ օդ , երկիր , ծոց անձաւաց .

Դաշնակաւորք ըզտըւընջեան վարդապըսակ
Յերգ արկանեն ըզլուսափայլ վառ յաղթանակ :

Առ լուռ շինին՝ խաղաղապահ
Յըցունազարդ խօսնակ այգուն՝
Ջերկայնաձիգն իւր պահ առ պահ
Յեռեալ դաշնակ հեշտ ոլորուն ,
Ջարթուցանէր զսաքրեալ երամըն թափառոտ
Որ ըզհետովքն ի բակ արձակ վազէ փութկոտ :

Ի բարձրադէտ անդորր լերանց լուսաբոլոր
Արփիահրատ ըսկայն երկնից վերաճեմէր ,

Ջակն ի խոնարհ հարեալ ի բլուր ի դաշտ եւ ձոր
խայտայր անոյշ եւ ի գընացս իւր յառաջէր .
Ըստ յառաջել փրթըթէր գեղ եւ շուք երկրի
ի տիպ Ադին աստուածատունկ փափուկ դրախտի :
Ծաղկունք համայն գունագունակ
Ջարդափայլեալ կուսից հանգէտ ,
Ջկարմիր, կապոյտ եւ զըսպիտակ
Արկին զինքեամբք զարդս արփենից .
Եւ պըճնեցան իբր ի հանգէս տօնուտ աւուրց
ի զուարթառատ խինդ արքային աստեղց հանուրց :

Կատարք խրրոխտ պերճ գմբեթաց ,
Խորանաձեւ սարաւութից ,
Եւ երկնաբերձ աշտարակաց ,
Վառին ի փայլըս զերդ ջահից :
Եւ ի կանաչ դալար ծըղեացն ի սաղարթուց ,
Լուսանըշոյլ շողք հատանին ծածան ծուփ ծուփ ,
Ըստ շունչս հողմոյն փարեալ զնոքօք յառաւօտուց ,
Մերթ նըւաղեալ եւ ցլանան փաղփուռն ընդ հուպ :

Իսկ Ովկիան անծայրածիր ձիգ աւազան ,
Ոսկեխաղաց հանգոյն գիպակ ծիրաներփեան
Ջինք առընթեր պարզէ երկնի .
Ընդ որ ճոխճեմ ահա խայտակն
Անցանէ գայ թափառնակի
Ահեղ ըսկայն բարձրայօնակ :
Լուսապատար պէս հայելիք ,
Ի ծաւալեալ նըշոյլս աչաց
Յոլս արձակեն օդահերձիկ
Բըլուրք եւ սարք , կատարք լերանց :

Անցեալ զլերամբք եւ առ վերջին անդ բըլրակին
Ըսպառուածով պաղպաջափայլըն գազաթան ,
Ջերդ ուղեւոր յանկարծ ըզկայ առնու յուղին
Առ հեշտ մըրմունջ խոր յանապատն անմարդաձայն
Սաւառներոյ զբարձամբք հաւու հոլաթեւիկ ,
Ի լուր առուի կայր սահանաց սահեալ հեղիկ .
Յոր ակնարկէր եւ սըխրանայր
Որ առ ոտամբ իւրով շողշող

Կոհակաշարժ , գարնանազայր ,
Իբրեւ վարդից ըզթերթս ի շող
Գըլէր զալիս իւր կարմրորտկ ,
Կամ մերթ վարեալ ընդ ժայռ եւ ժիռ
Կարկաչահոս , փրփրատեսակ ,
Իբր ըզյասմիկ ծաղկունս ի ցիր
Սպիտակափայլ ցանէր , սրփռէր ըզծուփս ի թոր ,
Եւ դարավէժ մըխէր յարօտ ի հովիտ խոր :

Իսկ ի հովտին ճաճանչաւէտ՝ զորով քերէր
Վըտակն անոյշ ծիծաղախիտ վէտ վէտ ալեօք ,
Հովիւք խաշանց այգորէին զկենդանաբեր
Արեգական դալուստ պայծառ զըւարթ դիմօք .
Եւ առ երի անդ պարաւոր ճարակէր հօտ ,
Որ հուպ յալիս մատչէր հարուլ զծարաւոյն տապ ,
Որ անդրէն դարձ փոյթ ի դալար առնէր յարօտ
Վազվազելով կայտառ ի թինդ ընդոստ ի թափ :

Առ լեւի ի շեպ կողեալ վախիւք ,
Անդռհական դահաւանդաց ,
Լերինաթինդ անդուլ կանչիւք
Այծք վազս առնուն թեթեւընթաց .
Եւ հապըստէպ մաքեաց մայիւնք ,
Եւ առ նոքօք դառանց մանրիկ
Փափուկ շրթանց կակուղ բընջիւնք
Հընչեն ըզբլուր , զհովիտ լըռիկ .
Եւ տըքնասէր հովիւք անդէն ի դալարուջ
Ի հովանիս հեղասաղարթ բարունակաց ,
Հըսկեն խաշին մակաղելոյ յանդորր որոճ
Յահ ի խուճապ քանասարիկ դոռ դազանաց :

Հովանաւոր անդ ի հովտին
Եւ քաջառոյդ հովուաց մանկունք
Առաւօտեն զըւարթագին ,
Ծընօտք կարմիր , բիբք շողշողունք ,
Արփիազգեստ զինչ զոյգ հրեշտակ
Յերկնից յերկիր վայրաբերեալ
Ի յըզբօսանս կան անուշակ
Յառաւօտին բերկրանս ծաւալ :

Առ հոսանքը կականաւոր առուին մանրիկ
Առեալ դադար եւ մեղմաձայն մին խոր նըլագ-
Դաշն հարկանէր սրբապետոր, տըխրագգեցիկ,
Անդ որ ի թիւ եւ որ ի թառ հաւուց դասակ,
Երգէին ոչ, այլ լուռ ի յոստ դադարէին .
Երգէր մանուկ եւ ըզվաստակ ձեռին ճեպէր
Ի հիւս փընջից քաղեալ ծաղկանցըն ցողագին .

Իսկ գեղաղէշ առ իւրն ընկեր,
Գառնուկ ընդեւ եւ լուսակիզն
Քաղցրահամբոյր հանգչէր անդորր
Հանգըստաւէտն ի դալարիս
Անգէտ բաղդին իւր քողաւոր :

Հիւսեալ ըզփունջս՝ յարեան մանկունք,
Ոստեաւ ի վեր եւ մայրամած
Անմեղական թեթեւ գառնուկ,
Եւ ճանապարհ կալան յընթաց :
Որ ի ձեռին տանէր ըզփունջ,
Որ ընդ իւր հետս ըզգառն ածէր .
Եւ երթային լուռ անմըռունչ
Ի սուրբ տաճար ընծայաբեր :
Գառնուկն ի ձօն էր գոհութեան,
Զոր առ Աստուած տանէր մանուկ,
Զի զիւր մայրիկն օրհասական
Շնորհեաց անդրէն բարձեալ ըզսուգ :
Փունջք երկրորդին դեռ եւս դալար,
Արտասուաթաց կային յափիկ .
Տակաւ եւ ինք նոցին տիպար
Խամբէր ելով որբ անմայրիկ :
Հիւսքըն ծաղկանց էին ի զարդ-
Խոր մահաքուն ցուրտ դամբանի,
Հանգուցելոյ մօր խանդակաթ
Ի սեւաւ սուգ դառն հէք որդեկի :

Նոքա ելին ըստ ափնածիր սպառուած հովտին,
Իսկ իմ տըխուր ջերմ արտասուս բընակակիր,
Ի նոցուն հետս հեղեալ ընդ շաղս առաւօտին,
Անցի ոստոց ընդ հովանեաւըն լայնալիր,
Ուր խոր պատէր զինեւ թախիժ սուգ տըրտմական,
Ըստ պատառեւ մըթին քողոյն ըստուերամած ,

Առ նըշուլիւք լուսաբորբոք արեգական ,
Յիշատակաց մէն մի պական սերտ սիրելեաց .

Որոց փոխան՝ ծաղկանց նըւէր
Դառն արտասուս սիրտ իմ քամէր :

Հ. Ա. Ե.

Յոշիւս .

Ի յուլիս ամսոյ , որ է թամուզ¹ , ար-
ժան է 'ի յայս ամսուս զհին այգիքն
վաստակել , ոչ յամէն օրն 'ի բուն՝ այլ
առաւօտն սկսիր մինչ երեք պահն լինի
աւուրն վաստակէ՝ և թող . և երբ ընդ
տահրայն² և ընդ ինն պահն անցնի օրն՝
ապալ՝ վայր վաստակէ մինչև 'ի մութն .
և յակնբցնելն ծածկէ զտնկին տակքն
որ արեն չաւերէ . և զբույն³ մանրել է
պարտ անհնար⁴ , զի գոցան փոշին սրն-
ցընող է և մեծցնող կուղին և պտղին :
Եւ յայս ամիսս է պարտ զպատերն շի-
նել , և զմորենին տնկել , զի լաւ բանէ :
Եւ 'ի սոյն ամիսս վաստակէ զսիզուտ⁵
և զհիլանու վայրսն . սակայն տես որ
լուսնին վեշտասաներորդ օրն լինի , և
արեգակն 'ի խեցգետինն . և երբ վաս-
տակիս՝ թող որ չորնայ՝ և ապա ժողո-
վէ . զի եթէ երբ կանաչ լինի ժողովեա՝
այլու՜մ վայր բուսնի . և պատեհ է յե-
ղել զհերկեւն 'ի մայիսոյ եօթնևտասն
աւուրն 'ի վեր , մինչև 'ի թամուզն ,
որ մտանէ լուսին յայծեղջիւրն . և 'ի
թամուզոյն վեշտասաներորդ օրն պարտ
է ժողովել զխոտն և 'ի դուրս ձգել որ
այլ չլինի : Եւ եթէ պակասութիւն կե-
նայ փայտի՝ որ վան շինման հարկաւոր
պէտք է , նա կտրէ այս ամիսս երբ փլէ
լուսինն , և զհերկ կամ զհերկոտն՝ որ

բակլայ կամ ճուպան լինի ցանած և
քաղած , զգետինն 'ի նոյն ամիսս վաս-
տակէ , նա խամ հերկ մի արժենայ . նոյն-
պէս եթէ այլ խամ գետին չունենայ
որ՝ որ փոփոխէ , նա երբ հնձէ զարտն՝
զինչ որ լինի , նա մինչդեռ խողանն դա-
լար լինի՝ պատեհ է մինակ զլուծքն 'ի
նեղքս դնել և վաստակել , որ աշունն
այլ վայր ցանես . կամ հերկն խափան
թողուս մինչև 'ի մէկ այլ տարին՝ ըստ
գետնի տեղւոյն ուժոյ : Նոյնպէս և յայս
ամիսս կտրեն զծառանցն և զթփին տե-
րեն . հնձեն զգաշտաց խոտն և չորցնեն
և պահեն ձմեռան համար . զի թամուզն
յօտած ծառանցն և պատրուսացն՝ իբր
զարունն է բուսցնող :

Ի ՎԱՍՏԱԿՈՑ ԳՐՈՑ

Տկարութիւն և զօրութիւն ձեռնառու
լեալ միմեանց՝ գովելոյ արժանի են . զի
տկարութիւն՝ զխոնարհութիւն և ըզ-
քաղցրաբանութիւն ուսուցանէ , և յու-
սով կալ առ իրաւունս արդար դատա-
ւորին Գրիստոսի . իսկ զօրաւորքն ճըշ-
մարտեալք՝ բերդ ամուր լեալ տկարացն՝
և օգնական և տուիչ բարեաց . որք ըն-
դունելոց են զանեղծութիւն և զանանց
փառսն . որք միմեամբք զանուանսն առ-
նուն և զհատուցումն յարարէն :

Յիմարութիւն և իմաստութիւն պի-
տոյ են յերկրաւոր վարս . յիմարն զհա-
ւանութիւն և զհնազանդութիւն առ ի-
մաստունն ունի , զիտեղ առ 'ի նմանէ
զլաւան . զի իմաստութիւն զառաջնոր-
դական միտս ստացեալ ունի :

ԳՐ. ԼՈՒՍԱԽՈՐԻՉ

1 Ըստ Հրէից և Տաճկաց :

2 Միթօրէ :

3 Թուի ապա այլ վայր , այսինքն Բա անգամ , Խոբէն :

4 Թուի գողն , հողի կոչա :

5 Յոյժ , շատ :

6 Զրոտ խոտոտ տեղ :